

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 91/2015-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 17. marca 2015 predbežne prerokoval sťažnosť občianskeho združenia [REDACTED], zastúpeného advokátkou [REDACTED], vo veci namietaného porušenia čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na rovnosť účastníkov konania zaručeného čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, práva na účinný prostriedok nápravy zaručeného čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zákazu diskriminácie zaručeného čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, práva na rovnosť pred zákonom bez rozlišovania podľa rasy, farby pleti, národnostného alebo etnického pôvodu pri používaní práva prístupu na všetky miesta a na používanie všetkých služieb určených verejnosti zaručeného čl. 5 písm. f) Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie a práva na účinnú ochranu pred všetkými činmi rasovej diskriminácie zaručeného čl. 6 Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie postupom a rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 4 Co 247/2011 z 13. júna 2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť občianskeho združenia [REDACTED] o d m i e t a
ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 4. októbra 2013 doručená sťažnosť občianskeho združenia [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na rovnosť účastníkov konania zaručeného čl. 47 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života zaručeného čl. 8 dohovoru, práva na účinný prostriedok nápravy zaručeného čl. 13 dohovoru, zákazu diskriminácie zaručeného čl. 14 dohovoru, práva na rovnosť pred zákonom bez rozlišovania podľa rasy, farby pleti, národnostného alebo etnického pôvodu pri používaní práva prístupu na všetky miesta a na používanie všetkých služieb určených verejnosti zaručeného čl. 5 písm. f) Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (ďalej len „dohovor o odstránení diskriminácie“) a práva na účinnú ochranu pred všetkými činmi rasovej diskriminácie, zaručeného čl. 6 dohovoru o odstránení diskriminácie postupom a rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 4 Co 247/2011z 13. júna 2013.

Z predloženej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa na Okresnom súde Spišská Nová Ves (ďalej len „okresný súd“) žalobou z 20. decembra 2010 podanou proti [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „žalovaný“), podľa zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „antidiskriminačný zákon“) domáhal určenia, že žalovaný sa svojím konaním z 29. júla 2010 dopustil priamej

diskriminácie sťažovateľa ako právnickej osoby z dôvodu etnickej príslušnosti. Navrhoval tiež, aby okresný súd uložil žalovanému povinnosť uverejniť na vstupe do svojej prevádzky a na svojej webovej stránke text popisujúci konanie žalovaného a hodnotenie tohto konania ako priamej diskriminácie na základe etnickej príslušnosti. Navrhol tiež okresnému súdu uložiť žalovanému povinnosť poskytnúť sťažovateľovi do troch mesiacov od právoplatnosti rozsudku bezplatne ubytovacie priestory pre desať osôb v rozsahu dve noci v dohodnutom termíne.

K priamej diskriminácii na základe etnickej príslušnosti malo podľa sťažovateľa dôjsť tým, že žalovaný ako podnikateľ poskytujúci ubytovacie služby na rokovaní so zástupcami sťažovateľa 29. júla 2010 údajne odmietol poskytnúť ubytovanie pre približne 20 osôb rómskeho pôvodu, s ktorými sťažovateľ plánoval zorganizovať stretnutie ako s osobami spolupracujúcimi pri napĺňaní predmetu hlavnej činnosti sťažovateľa. Žalovaný najprv s poskytnutím ubytovania podľa predstáv sťažovateľa problém nemal, keď však počas rozhovoru zástupcovia sťažovateľa uviedli, že ide o osoby rómskeho pôvodu, svoj názor zmenil.

Okresný súd rozsudkom č. k. 6 C 215/2010-77 zo 7. júna 2011 žalobu sťažovateľa zamietol. Potvrdil sťažovateľovi aktívnu legitimáciu na podanie žaloby, pretože „v zmysle ust. § 2a ods. 9 antidiskriminačného zákona môže sa... aj právnická osoba v zmysle ustanovení tohto zákona domáhať svojich práv na súde...“. K meritu prerokovávanej žaloby okresný súd uviedol, že „v konaní nebolo preukázané, žeby žalovaný skutočne odmietol poskytnúť žalobcovi ubytovacie služby. Z celého vykonaného dokazovania... vyplýva, že žalovaný vyjadril len svoje pochybnosti v súvislosti s možnými ubytovanými osobami (napr. čo sa týka ich hygieny), avšak ubytovanie neodmietol. Naopak odkázal s ním rokujúcich pracovníkov žalobcu na webovú stránku zariadenia a sami pracovníci žalobcu vypovedali, že rozhovor sa končil neurčito s tým, že sa žalovanému ešte ozvú. Ďalej žalovaného už nekontaktovali, neupresnili požiadavky a teda nemožno uzavrieť, tak ako žiada vo svojom prvom nároku žaloby žalobca, žeby žalovaný odmietol dňa 29.7.2010 poskytnúť svoje ubytovacie služby a dopustil sa tak priamej diskriminácie žalobcu ako

právnickej osoby, na základe etnickej príslušnosti. Aj keď z výpovedí zástupcov žalobcu a žalobcom navrhovaných svedkov, ako aj zhotovenej nahrávky možno vyvodíť určité výhrady žalovaného k niektorým osobám rómskeho etnika, tieto výhrady sa týkali takých skutočností, u ktorých by mal výhrady žalovaný aj u iných osôb, nie Rómov. Z výpovedí svedkov – Rómov vypočutých v tomto konaní, čo súd považuje za podstatný dôkaz, ale aj ďalších svedkov..., vyplynulo, že žalovaný ani vo svojom súkromnom živote a ani vo svojej podnikateľskej činnosti Rómov nediskriminoval, nediskriminuje, poskytuje im služby svojho zariadenia a preto nebolo preukázané, žeby došlo k priamej diskriminácii žalobcu na základe etnickej príslušnosti osôb, s ktorými žalobca spolupracuje...“.

Okresný súd vyhodnocujúc priebeh dokazovania tiež zdôraznil, že sťažovateľ „ani nemal skutočný záujem o služby žalovaného, o ubytovanie osôb, s ktorými spolupracuje v tom čase, pretože napokon sa toto stretnutie ani neuskutočnilo, ani neoslovil iné zariadenie, aby stretnutie mohol zorganizovať. Naopak uskutočnilo sa len jednodenné stretnutie v Košiciach, ktoré občas žalobca organizuje.“.

Sťažovateľ podal proti prvostupňovému rozsudku odvolanie. V ňom akcentoval dôkaznú silu vyhotovenej nahrávky rozhovoru medzi jeho zástupcami a žalovaným, ktorá „je priamym dôkazom s najvyššou výpovednou hodnotou“, pretože z jej obsahu „jednoznačne vyplýva odmietnutie ubytovacích služieb z dôvodu zakazujúceho diskrimináciu – etnickej príslušnosti osôb. Diskriminačné konanie tak potvrdzuje priame odmietnutie služieb, ktoré žalovaný v rozhovore otvorene deklaroval. Dôvod jeho (žalobcu) znevýhodnenia bol zrejмый zo všetkých okolností posudzovanej situácie, pričom rozhodnutie odmietnuť ubytovanie bolo ovplyvnené predsudkami, ktoré odvodzoval len na základe vlastnej negatívnej stereotypizácie vo vzťahu k rómskemu etniku ako takému. Diskriminačné praktiky žalovaného boli preukázané aj výpoveďou svedkyne [REDACTED], ktorá potvrdila, že nejde o ojedinelý prípad a rovnakú skúsenosť s porušením zásady rovnakého zaobchádzania pri poskytovaní ubytovacích služieb so žalovaným malo v minulosti aj [REDACTED].“.

Sťažovateľ v odvolaní ďalej dôvodil, že „skutočnosť, či v danom čase oslovili, alebo neoslovili aj iné zariadenie, a či sa vôbec neuskutočnilo... nemá žiaden vplyv na skutočnosť, že dňa 29.7.2010 mali reálny záujem o uskutočnenie takéhoto podujatia a rezerváciu ubytovania... Po vyjadrení žalovaného a po prezentovaní jeho postoja voči osobám rómskeho etnického pôvodu už nebol dôvod ho kontaktovať, pretože tento priamo na mieste ubytovanie odmietol rezervovať.“.

Napokon sťažovateľ v odvolaní namietol, že „ak v konaní predložil dôkazy, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania, platí princíp preneseného dôkazného bremena a žalovaný musí v konaní preukázať, že zásadu rovnakého zaobchádzania neporušil. S týmito skutočnosťami sa však súd prvého stupňa v odôvodnení rozhodnutia nevysporiadal.“.

Krajský súd rozsudkom č. k. 4 Co 247/2011-115 z 13. júna 2013 prvostupňový rozsudok okresného súdu potvrdil. Rovnako s okresným súdom zhodnotil, že „nebolo preukázané, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania zo strany žalovaného dňa 29.7.2010 skutočne došlo. Vzhľadom na zistený skutkový stav nemožno totiž uzavrieť, že uvedeného dňa išlo zo strany žalovaného o diskriminačné odmietnutie ubytovania občanov rómskej národnosti, pretože účelom tohto jednanja medzi zástupcami žalobcu a ním bola len predbežná informácia o možnosti ubytovania v rámci žalobcom tvrdenej plánovanej akcie stretnutia rómskych matiek s deťmi a nie uskutočnenie konkrétnej objednávky ubytovacích (prípadne aj iných, napr. stravovacích a pod.) služieb. Vyjadrenia žalovaného (po skúsenostiach z akcií, ktoré v minulosti robil pre Rómov) v tomto smere neboli definitívne, keď podľa jeho konečného vyjadrenia (ktoré potvrdili vo svojich výpovediach aj zástupcovia žalobcu) prijatie objednávky nevyhlásil a zástupcovia žalobcu ho mali za účelom poskytnutia služieb následne kontaktovať, čo sa však nestalo. Odvolací súd zhodne so záverom súdu prvého stupňa preto konštatuje, že nemôže dôjsť k odmietnutiu niečoho, čo zo strany konajúcich osôb, zástupcov žalobcu nebolo vôbec urobené (odmietnutiu objednávky, ktorá žalobcom nebola vykonaná).“.

K (ne)uneseniu dôkazného bremena v konaní krajský súd uviedol, že „povinnosť preukázať, že neporušil zásadu rovnakého zaobchádzania by žalovaného stíhala iba vtedy, ak by žalobca oznámil skutočnosti, na základe ktorých by bolo možné dôvodne usudzovať, že k diskriminácii... skutočne aj došlo. Takéto skutočnosti ale v konaní neboli osvedčené, pretože oznámenie o tom, že pri predbežnom informatívnom jednaní žalovaný najprv odmietal poskytnúť ubytovanie osobám, v mene ktorých žalobca podľa vlastného tvrdenia prostredníctvom zástupcov konal, ale v konečnom dôsledku usmernil zástupcov žalobcu, aby sa vo veci objednávky ešte ozvali, je pre takýto záver nepostačujúci.“.

Na záver svojho odôvodnenia krajský súd vyjadril pochybnosti o danosti aktívnej vecnej legitímácie sťažovateľa v konaní, a to s poukazom na § 2 ods. 9 antidiskriminačného zákona, pretože „okruh osôb, v mene ktorých koná právnická osoba by mal byť dostatočne určitý, a nemôže byť považované za preukázané konanie v mene konkrétnych osôb, ak ide len o všeobecný odkaz na rómske ženy s deťmi, tak ako tomu bolo v preskúmvanej veci... Pre záver o tom, že žalobca konal v mene osôb, ktoré sa mali takejto akcie zúčastniť, by zrejme postačovalo preukázanie, že takáto akcia bola skutočne aj plánovaná, mala byť vykonaná, bola pripravená a zabezpečená. Dôkazné bremeno v tomto smere zatažovalo žalobcu, ktorý však ani na súde prvého stupňa a ani pred odvolacím súdom neoznačil v tomto smere žiadne dôkazy...“.

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľ namieta, že krajský súd sa „nedostatočným spôsobom vysporiadal so skutočnosťami, ktoré vyplynuli z dokazovania, a ktoré mali vplyv na rozhodnutie vo veci, pričom nesprávne – ústavne nekonformným spôsobom, interpretoval vnútroštátne právne normy, najmä ust. § 11 ods. 2 antidiskriminačného zákona týkajúce sa presunu dôkazného bremena, ako aj § 2a ods. 9 v spojení s § 2a ods. 11 písm. b) antidiskriminačného zákona. V rámci vykonaného dokazovania odvolací súd neprihliadol na skutočnosti a dôkazy, ktoré predložil sťažovateľ v rámci konania, a ktoré mali význam pre rozhodnutie vo veci. Navyše dostatočne nevysvetlil, prečo pri svojom rozhodovaní nekládol dôraz na absenciu hodnotenia rozporov žalovaného vo výpovedi a v nahrávke zaznamenávajúcej priebeh rozhovoru so sťažovateľom a tiež opomenul zhodnotiť procesne významný dôkaz – svedeckú výpoveď svedkyne

██████████, riaditeľky mimovládnej organizácie ██████████, ktorá rovnako ako sťažovateľ mala v minulosti so žalovaným obdobnú diskriminačnú skúsenosť. Súd neprihliadol ani na právni irelevantnosť viacerých svedectiev (svedkyne ██████████, svedkov ██████████ a ██████████) a právne významné skutočnosti v hodnotení opomenul.“.

Sťažovateľ tvrdí aj porušenie princípu rovnosti zbraní, lebo „možnosť uplatňovať svoje argumenty pred súdom neznamená len to, aby každá strana mala možnosť predložiť svoje stanovisko k prejednávanej veci, ale aj to, aby súd stanovisko jednej strany pozorne preštudoval rovnako ako stanovisko druhej strany, a aby bolo súdom vzaté pri rozhodovaní do úvahy a to bez ohľadu na to, či sa súd so stanoviskom strany sporu stotožní alebo nie)“.

Kritike sťažovateľ podrobuje aj spôsob, akým sa krajský súd vysporiadal s problémom aktívnej legitímácie v konaní. Rozhodnutie krajského súdu je podľa sťažovateľa v tomto smere „nedostatočne odôvodnené, rozporné a zakladá arbitrárnosť... odvolací súd došiel k nesprávnym záverom, keď mal za to, že sťažovateľ v súdnom konaní vystupoval v mene osôb, ktoré sa mali zúčastniť akcie. Sťažovateľ od začiatku vo vzťahu k žalovanému dňa 29.07.2010, kedy k diskriminačnému konaniu došlo, ako aj počas súdneho konania, vystupoval vo svojom vlastnom mene – ako právnická osoba. Žalovaný neposkytol služby sťažovateľovi ako právnickej osobe, z dôvodu vzťahu k osobám rómskeho etnického pôvodu, čo sa v zmysle ust. § 2a ods. 11 písm. b) antidiskriminačného zákona považuje tiež za diskrimináciu z dôvodu etnického pôvodu. Diskriminačný dôvod sa v tomto prípade vyskytoval jednak u sťažovateľa samotného, keďže ide o mimovládnu organizáciu – občianske združenie, ktorej činnosť je zameraná na ochranu ľudských práv na Slovensku s dôrazom na práva menších a ochranu pred diskrimináciou, predovšetkým z dôvodu rómskej etnickej príslušnosti, ale súčasne sa diskriminačný dôvod vyskytoval u samotných klientok sťažovateľa (rómske ženy) a ďalších osôb, pre ktoré malo byť pripravované stretnutie realizované (ich deti).“.

Porušenie práva zaručeného čl. 13 dohovoru vidí sťažovateľ v tom, že „štát nezabezpečil efektívne zjednanie nápravy v občiansko-právnom konaní, ktoré sťažovateľ

za týmto účelom inicioval a v rámci konania porušil jeho právo na spravodlivé súdne konanie...“.

Porušenie čl. 12 ods. 2 ústavy, čl. 14 dohovoru, čl. 5 písm. f) a čl. 6 dohovoru o odstránení diskriminácie je v žalovanom konaní podľa sťažovateľa dané tým, že „etnický pôvod mal vplyv aj na rozhodovanie vecí všeobecnými súdmi, ktoré skutkové okolnosti prípadu zlahčovali a pri svojom rozhodovaní dokonca s dostatočným významom neprihliadali ani na svedecké výpovede svedka [REDAKOVANÉ] a svedkyne [REDAKOVANÉ], ktorí boli priamymi účastníkmi rozhovoru so žalovaným, kedy došlo k diskriminačnému konaniu žalovaného, ako ani svedkyne [REDAKOVANÉ], ktorá už obdobnú diskriminačnú skúsenosť so žalovaným v minulosti mala... Neadekvátnou aplikáciou platnej právnej úpravy všeobecnej súdy nedospeli k záveru, že vo vzťahu k sťažovateľovi došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania z dôvodu etnickej príslušnosti, neuložili diskriminujúcemu subjektu žiadne sankcie, ktoré by boli dostatočne efektívne, primerané a odstrašujúce, práve naopak, zamietnutím žaloby ho utvrdili v tom, že jeho konanie je správne. Incident, ktorý bol predmetom konania pred všeobecným súdom nie je incidentom ojedinelým, čo v neposlednom rade dosvedčila i svedkyňa [REDAKOVANÉ], ktorá mala so žalovaným podobnú skúsenosť, čo však súdy v rámci hodnotenia dôkazov vôbec nevyhodnotili. Naopak, žalovaným produkované dôkazy, ktoré kauzálne nesúviseli s namietaným diskriminačným konaním považovali za právne významné, pričom skutočne právne významné dôkazy nevyhodnotili.

Sťažovateľ má za to, že v rámci súdneho konania, ktoré inicioval mu nebola poskytnutá náležitá ochrana pred rasovou diskrimináciou.“.

V závere sťažnosti sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd vo veci samej nálezom takto rozhodol:

„1. Základné práva a slobody [REDAKOVANÉ] podľa čl. 12 ods. 2, čl. 47 ods. 3 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a ľudských práv a základných slobôd podľa článku 6 ods. 1, článku 13 a článku 14 v spojitosti s čl. 6 a 13 Dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd, článku 5 písm. f) a čl. 6 Dohovoru

o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie postupom a rozhodnutím Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 4Co/247/2011 porušené boli.

2. Rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo dňa 13.06.2013, sp. zn. 4Co/247/2011 sa zrušuje a vec vracia na Krajský súd v Košiciach na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Košiciach je povinný zaplatiť [REDAKOVANÉ] finančné zadosťučinenie vo výške 2000 Eur (slovom: Dvetisíc Eur) v lehote do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu a nahradiť jej a jej právnej zástupkyňi trovy konania a trovy právneho zastúpenia na Ústavnom súde SR v lehote do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každú sťažnosť predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní sťažnosti ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jej prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd

na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Z ustálenej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že o zjavne neopodstatnený návrh ide vtedy, ak ústavný súd pri jeho predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98). Teda úloha ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní návrhu nespočíva v tom, aby určil, či preskúmanie veci predloženej navrhovateľom odhalí existenciu porušenia niektorého z práv alebo slobôd zaručených ústavou, ale spočíva len v tom, aby určil, či toto preskúmanie vylúči akúkoľvek možnosť existencie takéhoto porušenia. Ústavný súd teda môže pri predbežnom prerokovaní odmietnuť taký návrh, ktorý sa na prvý pohľad a bez najmenej pochybnosti javí ako neopodstatnený (I. ÚS 4/00).

K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy), základného práva na rovnosť účastníkov konania (čl. 47 ods. 3 ústavy) a práva na spravodlivé súdne konanie (čl. 6 ods. 1 dohovoru)

Sťažovateľ namieta porušenie označených základných práv a práva zaručeného dohovorom na podklade nedostatočnosti odôvodnenia rozsudku krajského súdu a ústavne nekonformného výkladu relevantných ustanovení antidiskriminačného zákona. Obe námietky sú v prípade ich dôvodnosti spôsobilé viesť k vysloveniu porušenia uvedených základných práv a práva zaručeného dohovorom.

Ústavný súd vo vzťahu k základnému právu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy konštantne zdôrazňuje, že toto právo zahŕňa aj právo na odôvodnenie rozhodnutia, poukazujúc pritom aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), podľa ktorej právo na spravodlivý proces zahŕňa aj právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia však neznamená, že na každý argument sťažovateľa je súd povinný dať podrobnú odpoveď. Splnenie povinnosti odôvodniť rozhodnutie je preto vždy posudzované so zreteľom na konkrétny prípad (napr. *Georgidias v. Grécko* z 29. 5. 1997, *Recueil*

III/1997, m. m. pozri tiež rozsudok vo veci Ruiz Torija c. Španielsko z 9. 12. 1994, Annuaire, č. 303-B).

Odôvodnenie súdneho rozhodnutia má podať jasne a zrozumiteľne odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (III. ÚS 78/07, IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov uvádzaných účastníkom konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (napr. II. ÚS 44/03, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05).

Presvedčivé a správne vyhodnotenie dôkazov, ako aj náležité odôvodnenie rozhodnutia zabezpečujú vylúčenie ľubovôle súdu pri rozhodovaní. Súd je tiež povinný starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia [§ 157 ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“)] musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej (m. m. III. ÚS 36/2010).

Pre záver o tom, ktoré nastolené otázky boli v žalovanom konaní pred krajským súdom podstatné, a teda bolo povinnosťou krajského súdu na ne odpovedať, je rozhodujúca metodológia subsumpcnej právno-aplikačnej aktivity všeobecného súdu v antidiskriminačných sporoch, ktorá je determinovaná účinnou právnou úpravou.

Podľa § 2a ods. 2 antidiskriminačného zákona priama diskriminácia je konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou v porovnateľnej situácii.

Podľa § 11 ods. 2 antidiskriminačného zákona žalovaný je povinný preukázať, že neporušil zásadu rovnakého zaobchádzania, ak žalobca oznámi súdu skutočnosti, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo.

Z citovaných ustanovení vyplýva, že v antidiskriminačných sporoch musí konajúci všeobecný súd najprv ustáliť, či došlo ku konaniu (opomenutiu), ktoré je podľa žalobcu diskriminačné. V prípade, ak je toto skutkové zisťovanie pozitívne, vyvstáva druhá otázka z hľadiska poskytovanej súdnej ochrany podstatná, a to či konanie (opomenutie), ku ktorému došlo, napĺňa legálne znaky diskriminácie. Na základe kladnej odpovede na v poradí druhú otázku je potom povinnosťou konajúceho súdu skúmať, či žalovaný unesie dôkazné bremeno vo vzťahu k neporušeniu zásady rovnakého zaobchádzania.

Popísaná metodológia okrem iného znamená, že ak hneď v úvode svojho rozhodovacieho procesu konajúci súd dospeje ku záveru, že žalobcom tvrdené konanie sa nepreukázalo, potom jedinou možnou odpoveďou na druhú otázku je, že k diskriminácii nedošlo, a následne z hľadiska poskytovanej súdnej ochrany ani nie je podstatné, či žalovaný svoje dôkazné bremeno podľa § 11 ods. 2 antidiskriminačného zákona uniesol.

V posudzovanom prípade bolo vzhľadom na žalobnú argumentáciu sťažovateľa prvoradou úlohou okresného súdu ustáliť, či žalovaný skutočne odmietol pri rozhovore 29. júla 2010 zástupcom sťažovateľa poskytnúť požadované ubytovanie. Až potom prichádzalo do úvahy právne hodnotenie o prípadnom naplnení podmienok podľa § 2a ods. 2 antidiskriminačného zákona. Okresný súd v tejto otázke skutkovo uzavrel, že „žalovaný vyjadril len svoje pochybnosti v súvislosti s možnými ubytovanými osobami (napr. čo sa týka ich hygieny), avšak ubytovanie neodmietol“.

Z odôvodnenia rozsudku okresného súdu vyplýva, že zástupcovia sťažovateľa, ktorí boli prítomní pri rozhovore so žalovaným, v konaní vypovedali, že „keď sa dozvedel žalovaný o tom, že ubytované osoby by mali byť osoby rómskeho pôvodu, zmenil prístup, ktorý bol dovtedy kladný, najprv sa vyjadril, že takéto osoby neubytuje a následne pripúšťajúc, že nie je Róm ako Róm vyslovil podmienku, žeby ich musel najprv vidieť“.

Okresný súd súčasne uviedol, že citovaná výpoveď je v súlade s prepisom nahrávky, ktorú zástupcovia sťažovateľa z rozhovoru so žalovaným zhotovili a okresný súd ju ako dôkaz pripustil. Pritom sťažovateľ túto nahrávku označil ako dôkaz „s najvyššou výpovednou hodnotou“.

V popísaných okolnostiach charakterizujúcich skutkovú stránku prvostupňovej fázy žalovaného konania sťažovateľ vo svojom odvolaní s poukazom na nahrávku z rozhovoru z 29. júla 2010 iba opakoval, že „*diskriminačné konanie... potvrdzuje priame odmietnutie služieb, ktoré žalovaný v rozhovore otvorene deklaroval*“. Takéto tvrdenie však bez ďalších dôkazných návrhov, prípadne bez ďalšej logickej skutkovej argumentácie nie je spôsobilé účinne spochybniť skutkové závery okresného súdu založené na skúmaní obsahu nahrávky v spojení s výpoveďami zástupcov samotného sťažovateľa, ktorí boli priamymi svedkami inkriminovaného rozhovoru. Preto potom skutkový záver krajského súdu, podľa ktorého „*vyjadrenia žalovaného (po skúsenostiach z akcií, ktoré v minulosti robil pre Rómov) v tomto smere neboli definitívne, keď podľa jeho konečného vyjadrenia... prijatie objednávky nevytlúčil*“, je podľa názoru ústavného súdu pre naplnenie ústavných požiadaviek na kvalitu odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu postačujúci.

Ústavný súd pri uvedenom hodnotení vzal do úvahy aj stabilne judikovaný právny názor, podľa ktorého odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (II. ÚS 78/05), keďže prvostupňové a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok. Aj ESLP v rozsudku vo veci Helle v. Fínsko (sťažnosť č. 20772/92) z 19. 12. 1997 zdôraznil, že odvolací súd sa pri zamietnutí odvolania môže obmedziť aj na prevzatie odôvodnenia nižšieho súdu (§ 59 a § 60).

Krajský súd teda dospel zhodne s okresným súdom k záveru, že ku konaniu, ktoré podľa tvrdenia sťažovateľa v jeho žalobe malo byť základom diskriminácie a následne aj porušenia zásady rovnakého zaobchádzania, ani nedošlo. Preto potom ďalšie nadväzujúce otázky súvisiace s uplatňovaním antidiskriminačného zákona prestali byť otázkami podstatnými v miere, ktorá by si na základe požiadaviek plynúcich z čl. 46 ods. 1 ústavy

a čl. 6 ods. 1 dohovoru vyžadovala na ne odpovedať (či išlo o diskrimináciu a či žalovaný uniesol dôkazné bremeno kladené naň § 11 ods. 2 antidiskriminačného zákona). Fakt, či okresný súd a krajský súd na tieto ďalšie otázky napokon odpovedali alebo neodpovedali, je z hľadiska ústavno-právneho irelevantný.

Ústavný súd tak uzatvára, že prvá námietka, ktorou sťažovateľ argumentoval v prospech tvrdeného porušenia základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie (nedostatočnosť odôvodnenia rozsudku krajského súdu, jeho nepresvedčivosť), je nedôvodná.

Pokiaľ ide o sťažovateľom namietanú ústavnú nekonformnosť právnych záverov krajského súdu, tá sa mala dotýkať výkladu už citovaného § 11 ods. 2, ale aj § 2a ods. 9 v spojení s § 2a ods. 11 písm. b) antidiskriminačného zákona.

Podľa § 2a ods. 9 antidiskriminačného zákona diskriminácia právnickej osoby je nedodržanie zásady rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k tejto osobe z dôvodov podľa § 2 ods. 1, ak ide o jej členov, spoločníkov, akcionárov, členov jej orgánov, jej zamestnancov, osôb konajúcich v jej mene alebo osôb, v mene ktorých koná táto právnická osoba.

Podľa § 2a ods. 11 písm. b) antidiskriminačného zákona za diskrimináciu z dôvodu rasového pôvodu, národnostného alebo etnického pôvodu sa považuje aj diskriminácia z dôvodu vzťahu k osobe určitého rasového pôvodu, národnostného alebo etnického pôvodu.

V nadväznosti na citované ustanovenia sťažovateľ namietal proti pochybnostiam krajského súdu o jeho aktívnej legitímácii v žalovanom konaní.

Ústavný súd zdôrazňuje, že okresný súd žiadne pochybnosti v naznačenom smere nevyjadril, krajský súd prvostupňový rozsudok potvrdil a neodmietol sa na základe vyslovených pochybností o aktívnej legitímácii sťažovateľa zaoberať jeho meritórnymi odvolacími námietkami. Za týchto okolností „*púhe*“ (tento výraz používa samotný krajský súd) pochybnosti krajského súdu nemajú právnu, a teda ani ústavno-právnu relevanciu.

Nijako sa totiž v procese prieskumu prvostupňového rozsudku na základe odvolania sťažovateľa neprejavili, lebo krajský súd sťažovateľovo odvolanie meritórne prerokoval a rozhodol o ňom. Pochybnosti krajského súdu sa tak dostávajú do polohy akademickej polemiky, ktorej chýba reálnosť invázie do individuálnej sféry sťažovateľa rámcovanej jeho základnými právami a slobodami. Za týchto okolností vyhodnotil ústavný súd námietku sťažovateľa týkajúcu sa interpretácie § 2a ods. 9 a § 2a ods. 11 písm. b) antidiskriminačného zákona v jeho veci konajúcimi súdmi ako nedôvodnú.

Rovnaký záver ústavný súd prijal aj vo vzťahu k interpretácii § 11 ods. 2 antidiskriminačného zákona. Sťažovateľove žalobné tvrdenia o tom, že pri rozhovore 29. júla 2010 žalovaný odmietol poskytnúť ubytovanie, okresný súd i krajský súd skutkovo vyhodnotili ako nepreukázané. Oba všeobecné súdy potom neboli postavené pred riešenie nadväzujúcej otázky rozdelenia dôkazného bremena v konaní. Ak totiž sťažovateľ ako žalobca neoznámil okresnému súdu ani krajskému súdu skutočnosti, z ktorých by bolo možné dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo, potom v konaní nevznikla potreba skúmania, či žalovaný uniesol svoje dôkazné bremeno.

V relácii k namietanému porušeniu základného práva na rovnosť účastníkov konania zaručeného čl. 47 ods. 3 ústavy sťažovateľ nepredniesol žiadne dôvody vyznačujúce sa spätosťou s okolnosťami jeho prípadu. Z odôvodnenia sťažnosti vyplýva potenciálna väzba na uvedené základné právo iba v argumentácii na strane 6 sťažnosti, ktorá pojednáva o požiadavke rovnosti zbraní v súdnom procese. Sťažovateľ tu s poukazom na judikatúru ESĽP formuluje iba všeobecnú požiadavku, podľa ktorej *„možnosť uplatňovať svoje argumenty pred súdom neznamená len to, aby každá strana mala možnosť predložiť svoje stanovisko k prejednávanej veci, ale aj to, aby súd stanovisko jednej strany pozorne preštudoval rovnako ako stanovisko druhej strany, a aby bolo súdom vzaté pri rozhodovaní do úvahy (a to bez ohľadu na to, či sa súd so stanoviskom strany sporu stotožní alebo nie)“*.

Ústavný súd právny názor formulovaný *in abstracto* akceptuje, sťažovateľ však nevysvetlil, ktoré jeho stanovisko krajský súd pozorne nepreštudoval, prípadne pri rozhodovaní nevzal do úvahy. Ako už bolo uvedené, odôvodnenie napadnutého

odvolacieho rozsudku považuje ústavný súd na prvý pohľad za dostatočné a spĺňajúce kritériá kladené naň základným právom na súdnu ochranu i právom na spravodlivé súdne konanie. Namietané porušenie základného práva na rovnosť účastníkov konania sa tak vo svetle sťažostnej argumentácie javí ako nerozlučne späté so základným právom na súdnu ochranu a právom na spravodlivé súdne konanie. Keďže ústavný súd nezistil signály možného porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy ani čl. 6 ods. 1 dohovoru, má to v popísaných okolnostiach za následok záver o nedôvodnosti sťažnosti aj v časti namietajúcej porušenie základného práva na rovnosť účastníkov konania garantovaného čl. 47 ods. 3 ústavy.

K namietanému porušeniu čl. 13 dohovoru a čl. 6 dohovoru o odstránení diskriminácie

Podľa čl. 13 dohovoru každý, koho práva a slobody priznané týmto dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností.

Podľa čl. 6 dohovoru o odstránení diskriminácie zmluvné štáty zabezpečia prostredníctvom príslušných vnútroštátnych súdov a iných štátnych orgánov všetkým osobám podliehajúcim ich jurisdikcii účinnú ochranu pred všetkými činmi rasovej diskriminácie, ktoré v rozpore s týmto dohovorom porušujú ich ľudské práva a základné slobody, ako aj právo žiadať na týchto súdoch spravodlivú a primeranú náhradu za akúkoľvek škodu, ktorú v dôsledku takej diskriminácie utrpeli.

Vo vzťahu k čl. 13 dohovoru ústavný súd odkazuje na judikatúru ESLP, podľa ktorej uplatňovanie práva vyplývajúceho z čl. 13 dohovoru musí nadväzovať na aspoň obhájiteľné tvrdenie (*arguable claim*) o porušení iného práva chráneného dohovorom (napr. rozhodnutie vo veci Silver a ostatní proti Spojenému kráľovstvu z 25. 3. 1983). Článok 13 dohovoru sa tak vzťahuje iba na prípady, v ktorých sa jednotlivcovi podarí preukázať pravdepodobnosť tvrdenia, že sa stal obeťou porušenia práv garantovaných dohovorom (rozsudok vo veci Boyle a Rice proti Spojenému kráľovstvu z 27. 4. 1988, séria A, č. 131).

Keďže ústavný súd nedospel k záveru, že namietaným postupom a rozsudkom krajského súdu mohlo dôjsť k porušeniu niektorého z dohovorom chránených práv sťažovateľa, nemohlo dôjsť ani k porušeniu čl. 13 dohovoru, preto ústavný súd sťažnosť sťažovateľa aj v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú v súlade s § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Rovnaký záver platí aj vo vzťahu k námietke sťažovateľa týkajúcej sa porušenia čl. 6 dohovoru o odstránení diskriminácie, ktorý možno vnímať ako špeciálne ustanovenie (vo vzťahu k čl. 13 dohovoru) poskytujúce garanciu účinného prostriedku nápravy pre prípady porušenia práv v súvislosti s rasovou diskrimináciou (IV. ÚS 10/2010).

K namietanému porušeniu práva zaručeného čl. 5 písm. f) dohovoru o odstránení diskriminácie

Podľa čl. 5 písm. f) dohovoru o odstránení diskriminácie v súlade so základnými povinnosťami vyhlásenými v článku 2 tohto dohovoru sa zmluvné štáty zaväzujú, že zakážu a odstránia rasovú diskrimináciu vo všetkých jej formách a že zaručia právo každého na rovnosť pred zákonom bez rozlišovania podľa rasy, farby pleti, národnostného alebo etnického pôvodu, najmä potom pri používaní práva prístupu na všetky miesta a na používanie všetkých služieb určených verejnosti, ako sú dopravné prostriedky, hotely, reštaurácie, kaviarne, divadlá a parky.

Všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavno-procesné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy. V opačnom prípade by ústavný súd bol opravnou inštanciou voči všeobecným súdom, a nie súdnym orgánom ochrany ústavnosti podľa čl. 124 ústavy v spojení s čl. 127 ods. 1 ústavy. Ústavný súd by takým postupom nahradzoval skutkové a právne závery v rozhodnutiach všeobecných súdov, ale bez toho, aby vykonal dokazovanie, ktoré je základným predpokladom na to,

aby sa vytvoril skutkový základ rozhodnutí všeobecných súdov a jeho subsumpcia pod príslušné právne normy (obdobne napr. II. ÚS 71/07, III. ÚS 26/08).

Keďže ústavný súd sťažnosť v časti pre namietané porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru označeným postupom a rozsudkom krajského súdu odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti, odmietnutie ďalšej časti sťažnosti, ktorou sťažovateľ namietal porušenie práva hmotnej povahy zaručeného čl. 5 písm. f) dohovoru o odstránení diskriminácie, bolo už len nevyhnutným dôsledkom vyplývajúcim zo vzájomného vzťahu medzi právami hmotno-právneho charakteru a ústavno-procesnými princípmi z perspektívy ich možného porušenia.

K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 2 ústavy a čl. 14 dohovoru

Podľa čl. 12 ods. 2 ústavy základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať.

Podľa čl. 14 dohovoru užívanie práv a slobôd priznaných týmto dohovorom sa musí zabezpečiť bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.

Pokiaľ ide o sťažovateľom namietané porušenie zákazu diskriminácie podľa čl. 12 ods. 2 a podľa čl. 14 dohovoru, ústavný súd konštatuje, že diskriminačná právno-aplikačná aktivita orgánu verejnej moci môže mať dopad na základné práva účastníka konania zakotvené v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy nazvanom „Právo na súdnu a inú právnu ochranu“ (III. ÚS 386/2012). Súčasne tu však ide o pozitívny záväzok štátu premietnuť do právneho poriadku tie antidiskriminačné zásady a opatrenia, ktoré uvedené články ústavy a dohovoru obsahujú, a nie sú teda priamo aplikovateľné orgánmi verejnej moci Slovenskej

republiky v individuálnych prípadoch (III. ÚS 51/08, III. ÚS 316/2011). Z týchto dôvodov bolo potrebné aj túto časť sťažnosti odmietnuť pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa formulovanými v petite jeho sťažnosti (návrh na zrušenie napadnutého rozsudku krajského súdu a na priznanie náhrady trov konania pred ústavným súdom).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. marca 2015

